

Підготовка до НМТ-2026

на платформі **iLearn**

тренажер НМТ/ЗНО

ilearn.org.ua

щотижневі вебінари

тести та курси

Тема 4. Орфографія. Частина 2.

Теоретична частина

ЙО

- На початку слова або складу для позначення сполучення приголосного (й) з голосним (о) = *йод, його, район, Воробйов, мільйон*

ЬО

- В середині або в кінці складу для позначення м'якості приголосного перед (о) = *льон, трьох, Ковалев, сьогодні*

Є м'який знак

бриньчати
(бо бринькати)
няньчити
(бо нянька)
женьшень
Маньчжурія
різьбяр
тъмяний
i в похідних:
різьбити, тъмяність,
маньчжурський
тощо

Без м'якого знака

боязкий
в'язкий
ковзкий
різкий
плаский (плоский)
баский
дерзкий
жаский
порский
i в похідних:
боязкість, в'язкість,
різко тощо

Словничок

- **женьшень** — багаторічна трав'яниста рослина, корінь якої використовується як лікувальний засіб;
- **Маньчжурія** — країна та історичний регіон у Східній Азії;
- **баский** — дуже швидкий, прудкий, жвавий;
- **дерзкий (розмовне)** — той, який має тверду будову, грубий вигляд;
- **жаский** — який викликає страх; страшний;
- **порский** — швидкий, прудкий, моторний, жвавий.

М'який знак ставимо

№ з/п	Правила	Приклади
1	після д, т, з, с, ц, л, н (запам'ятайте: « Де ти з'їси ці лінні? ») і буквосполучення дз у кінці слова та складу на позначення м'якості відповідних приголосних	дядько, мідь, молотьба, гетьман, покуть, різьба, призьба, бязь, восьмий, вісь, міць, корабельня, Польща, мулько, джміль, крохмаль, синька, тінь, тедзь
2	на позначення м'яких приголосних перед о у середині складу	трьох, тъохкати, дъзоб, дъоготь, сьомий, синього, лъодяник, лъон
3	у суфіксах -зък-, -ськ-, -цък-	близькість, людськість, запорозький, волинський, по- козацькому
Запам'ятайте! <i>Баскій, в'язкій (в'язкість), різкій (різкість), боязкій (боязкість), ковзкій, плоский</i>		
4	у суфіксах зменшено-пестливого забарвлення -енък-, -онък-, -есенък-, -ісінък-, -юсінък-	легесенький, малесенький, ріднесененький, голівонька, дитинонька, свіжісінъкий, тонюсінъкий

5	після м'якого [л] перед приголосним або перед суфіксом -ськ- (л + ь + -ськ-)	пальці, вбиральня, спільній, рибальство, польський, уральський, ангольський, рибальський
6	у родовому відмінку множини іменників жіночого роду м'якої групи I відміни й середнього роду на -нн(я), -щ(е) II відміни	пісень, робітниць, учениць, штоленъ; вітань, зітхань, змагань, клопотань, місьць, сердець і серць
7	після приголосних (крім шиплячих, р і й) у дієслівних формах дійсного й наказового способів та у скорочених формах інфінітива і зворотної частки	сидить, пишуть, любить; будьмо, киньте, злізь, гляньте, зглянься; кохать (від кохати), мріялось
8	відповідно до вимови після м'якого л' перед приголосним	гральний, читальня, пальці, їdalня, Гуцульщина
9	у буквосполученнях льц , льч , ньц , ньч , що походять із льк , ньк	галька, на гальці; бурулька, бурульці; лялька, ляльці, ляльчин; ненька, неньці, неньчин; брунька, у бруньці

Але запам'ятайте! Рибалка – рибалці, рибалчин; голка – голці;
Наталка – Наталці, Наталчин, **але:** Галька – Гальці, Гальчин

будують – будуються, стань –
станься і станьсь, піднось –
підносься
(але: піdnісся, бо pіdnіс).

ВАЖЛИВО!

нянька – няньці

ненька – неньчин

скринька - скриньці

Оленка – Оленці

сніжинка – сніжинці

хустинка - хустинці

М'який знак не ставимо

№ з/п	Правила	Приклади
1	після губних б, п, в, м, ф (ці приголосні в кінці складу або слова завжди тверді)	голуб, насип, любов, вісім, верф
2	після шиплячих ж, ч, щ, єж	ніж, розкіш, вічність, ніч, річечка, джміль, змагаєшся
3	після р у кінці складу	харківський, секретар, тепер, перевірте, чотирма, гіркуватий (виняток – Горький)
4	між двома однаковими літерами на позначення подовжених приголосних	роздоріжжя, збіжжя, миттю, молоддю, клочя, навчання, зусилля, стаття, Ілля, піддашия, зав'яззю, віссю (але: кицьці, підносься)
5	після н перед шиплячими й суфіксами -ськ(ий), -ств(о)	тонший, менший, інший, кінчик, паницина, конче, кінський, панський, селянство, уманський
Але запам'ятайте! Маньчжурія, Ланьчжоу, женьшень; няньчити, бриньчати		

6	між приголосними, якщо перший пом'якшується під впливом другого	радість, радістю, якість, якістю, кінця
Але запам'ятайте! Тъмяний, різьбар, бо походять від пітьма, різьба		

після Н перед Ж, Ч, Ш, Щ та
-СТВ(О), - СЬК(ИЙ)

менший

ірпінський

інший

волинський

тонший

Уманщина

ослінчик

освітянський

кінчик

громадянство

красунчик

селянство

після Р у кінці складу чи слова

воротар

Харків

комар

Ігор

АЛЕ

Горький

Зорькін

утрьох

згорьований

Практична частина

М'який знак треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

A посол..ський, дивиш..ся, охолон..те

B чотир..ох, кін..ський, Уман..щина

V т..мяність, с..орбати, колодяз..ний

G посун..ся, катает..ся, Гуцул..щина

М'який знак треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

A посол..ський, дивиш..ся, охолон..те

B чотир..ох, кін..ський, Уман..щина

V т..мяність, с..орбати, колодяз..ний

G посун..ся, катаєт..ся, Гуцул..щина

М'який знак на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

А кол..оровість, промін...чик, різ...бяр

Б гагауз...кий, гет...манщина, тис...нява

В дівчинон...ці, ковал...ський, лос...йон

Г піднос...ся, надзелен...чати, посид...мо

М'який знак на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

А кол..оровість, промін...чик, різ...бяр

Б гагауз...кий, гет...манщина, тис...нява

В дівчинон...ці, ковал...ський, лос...йон

Г піднос...ся, надзелен...чати, посид...мо

М'який знак треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

- A** кан..йон, учител..ський, камін..чик
- B** жен..шеневий, одягаєт..ся, чотир..ма
- C** повін..чати, слиз..кий, малесен..кий
- D** жмен..ці, порт..єрний, виріз..блений

М'який знак треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

- A** кан..йон, учител..ський, камін..чик
- B** жен..шеневий, одягаєт..ся, чотир..ма
- C** повін..чати, слиз..кий, малесен..кий
- D** жмен..ці, порт..єрний, виріз..блений

М'який знак треба писати на місці пропуску в обох словах рядка

- A** Оксан..чин медал..йон
- B** бад..орий барабан..щик
- C** хар..ківський бул..вар
- D** трипіл..ська кул..тура

М'який знак треба писати на місці пропуску в обох словах рядка

- А Оксан..чин медал..йон
- Б бад..орий барабан..щик
- В хар..ківський бул..вар
- Г трипіл..ська кул..тура

М'який знак на місці пропуску НЕ пиється в усіх словах рядка

- A** дівчин..ці, порад..те, сіл..лю
- B** кур..йозний, соломин..ці, тон..ший
- V** батал..йон, сяд..те, ремін..чик
- G** куз..ня, сміеш..ся, голубон..ці
- D** велетен..ський, Галин..ці, посун..ся

М'який знак на місці пропуску НЕ пиється в усіх словах рядка

А дівчин..ці, порад..те, сіл..лю

Б кур..йозний, соломин..ці, тон..ший

В батал..йон, сяд..те, ремін..чик

Г куз..ня, сміеш..ся, голубон..ці

Д велетен..ський, Галин..ці, посун..ся

Теоретична частина

АПОСТРОФ ПИШЕМО

тільки перед я, ю, є, і (йотованими) після

- “Мавпи Буф”: **м’ята, б’є**
- твердого Р: **бур’ян, безхмар’я**
- **Лук’ян +** усі спільнокореневі: **Лук’янівка**
- після префіксів і коренів, що закінчуються **на приголосний**: **роз’єднати, дит’ясла**

АПОСТРОФ **НЕ** ПИШЕМО

- якщо перед “Мавпою Буф” є майже **будь-який кореневий** (тобто у тому ж корені, не в префіксі/ іншому корені) **приголосний**: **свято, морквяний, мавпячий**
- **Усе це не працює**, якщо цей попередній приголосний Р: **черв’як, торф’яний, арф’яр**

Без апострофа пишем:

мавпячий

дзвякнути

духмяний

медвяний

тъмяний

свято

fb.com/chystamova

цвяx

Духмяний

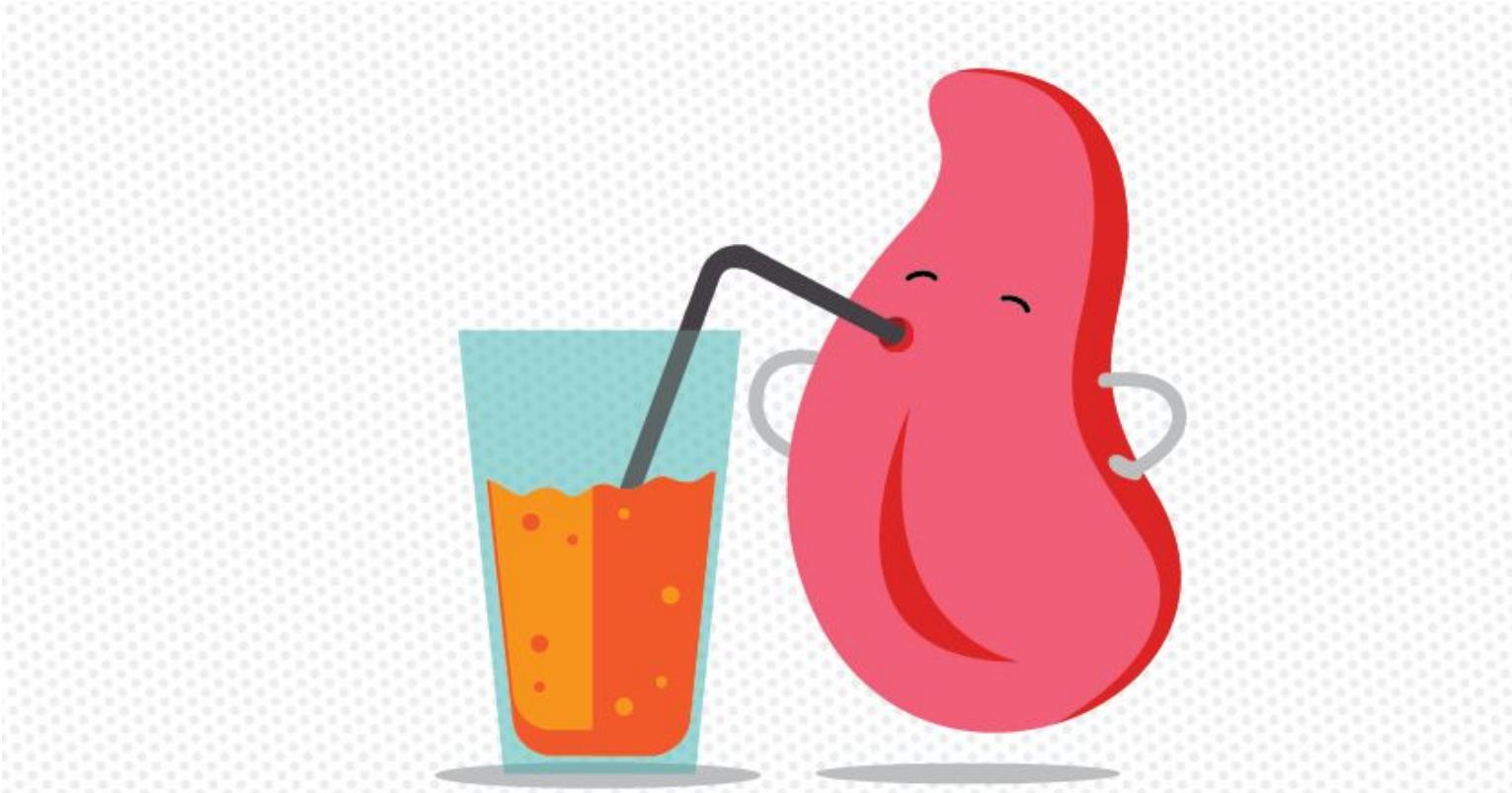
ароматний, пахучий, запашний

Медвяний

має запах, смак меду

Люблю **морквяний** сік!
P. S. «Морковний» – росіянізм.

Практична частина

Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

A В..ячеслав, Св..яtosлав, Х..юстон

B миш..як, різьб..ярство, нав..ючений

B з..явитися, надвечір..я, арф..ярка

G під..юдити, грав..юра, слов..янин

Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

A В..ячеслав, Св..ятослав, Х..юстон

B миш..як, різьб..ярство, нав..ючений

B з..явитися, надвечір..я, арф..ярка

G під..юдити, грав..юра, слов..янин

Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

А від..ємний, підв..ялити, супер..ядро

Б ін..екційний, між..ярусний, б..ювет

В з..єднати, кур..йозний, суб..ективізм

Г інтер..єр, розм..якшувати, ф..юзеляж

Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

A від..ємний, підв..ялити, супер..ядро

B ін..екційний, між..ярусний, б..ювет

B з..єднати, кур..йозний, суб..ективізм

G інтер..ер, розм..якшувати, ф..юзеляж

ФЮЗЕЛЯЖ, у, ч. Корпус літаків, вертолітів, планерів, який служить для поєднання всіх їх частин та для розміщення екіпажу, пасажирів, вантажів. *Петро Михайлович взяв у руки олівець і почав поясняти план: - Оце має бути рама, або фюзеляж* (Вас., II, 1959, 228); *Літачок наш побував у бувальцях, шматки обшивки зеленими вимпелами тріпотіли на його крилах, крізь пробоїни у фюзеляжі під ногами видно було землю* (Перв., Опов.., 1970, 73); *«АН-22» навіть досвідчених спеціалістів вразив технологією спорудження - без жодної заклепки! Вперше в світі фюзеляж виготовлено спеціальним методом електrozварювання* (Літ. Укр., 9.VII 1965, 1).

В'ЯЛИТИ, в'яло, в'ялиш, недок., перех. 1. що. Позбавляти свіжості, соковитості, пружності; присушувати. Знаю я, чого осмутнів *ти, зелений гаю: б'ють тебе недосвіти, зоряниці в'ялять зимною росою* (Вас., I, 1959, 184); Суховій в'ялив городину й котив хмари задушливого пилу (Ю. Янов., I, 1958, 509); // Підсушувати на сонці, на свіжому повітрі що-небудь, роблячи запаси. Вона вже й з кошиком, назбирає і ягоди, і листя, та.. сушить і в'ялить і на згагу і на хріпкоту (Вовчок, VI, 1956, 338); *Сотнями барил курили вони її [рибу], солили, в'ялили або маринували* (Тулуб, Людолови, I, 1957, 400); // Позбавляти свіжості, пружності; робити зморшкуватим, кволим (про людське тіло). *Її обличчя ніби в'ялила глибока втома, на ньому де-не-де розбігалися ..тоненькі зморшки* (Гур., Наша молодість, 1949, 200).

Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А** пуп..янок, м..юзикл, арф..яр
- Б** н..юанс, матір..ю, між..ярусний
- В** кав..ярня, розв..язка, дит..ясла
- Г** м..якоть, п..єдестал, б..юлетень

Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- A** пуп..янок, м..юзикл, арф..яр
- B** н..юанс, матір..ю, між..ярусний
- C** кав..ярня, розв..язка, дит..ясла
- D** м..якоть, п..єдестал, б..юлетень

Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

А зім..ятий, реп..ях, жираф..ячий

Б матір..ю, між..ярусний, бур..ячок

В з..єднати, кур..йозний, міжгір..я

Г тім..я, розв..язання, св..ятковий

Д кав..ярня, черв..як, медв..яний

Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

А зім..ятий, реп..ях, жираф..ячий

Б матір..ю, між..ярусний, бур..ячок

В з..єднати, кур..йозний, міжгір..я

Г тім..я, розв..язання, св..ятковий

Д кав..ярня, черв..як, медв..яний

Апостроф треба писати на місці всіх пропусків у рядку

- A** черв..як, надвечір..я, кав..яр
- B** верхів..я, миш..як, сер..йозний
- C** грав..юра, з..юрмитися, арф..яр
- D** сузір..я, під..їхати, духм..яний

Апостроф треба писати на місці всіх пропусків у рядку

- A** черв..як, надвечір..я, кав..яр
- B** верхів..я, миш..як, сер..йозний
- C** грав..юра, з..юрмитися, арф..яр
- D** сузір..я, під..їхати, духм..яний

Теоретична частина

Подовження приголосних

- 1) Іменники середнього роду II відміни на –я = **правосуддя, узбережжя, затишня**
- 2) Якщо в родовому відмінку множини іменники середнього роду закінчуються на –ів = **життів, відкриттів, почуттів** (але **бажань, знань, роздоріж, облич**)
- 3) Деякі іменники чоловічого та жіночого роду I відміни на –я = **Ілля, суддя, стаття** (але **статей, кутя, рабиня**)

Подовження приголосних

- 4) Орудний відмінок іменників жіночого роду III відміни перед –
ю = **міддю, сіллю, подорожжю, тінню**
- 5) Перед –я, -ю у прислівниках = **навмання, спросоння**
- 6) У формах теперішнього часу дієслова (лити) = **ллю, ллєш,**
ллється

Подвоєння приголосних

- 1) На межі префікса й кореня = **беззвукний, віддалік, оббити**
- 2) На межі кореня й суфікса, двох суфіксів = **сонний, щоденник, іменник**
- 3) На межі частин складноскорочених слів = **військкомат, спорттовари, академмістечко**
- 4) На межі основи дієслова минулого часу на –с і постфікса –ся = **пасся, розрісся, донісся**

Подвоєння приголосних

- 1) У прикметниківих наголошених суфіксах –енн, -анн (-янн) зі значенням підсилення, збільшення ознаки, можливості чи неможливості дії = широчений, стараний, невблаганий
(але довгожданий, несклазаний, здійснений, нездоланий)
- 2) У прикметниках на –нн(ий) старослов'янського походження та іменниках та прислівниках, утворених від них = блажений,
мерзений
(але хрещений)
- 3) бовван, бовваніти, Гання, лляний, овва та похідних

Боввáн

- * у язичників — статуя, що зображає бога;
- * ідол;
- * звідси бовваніти, тобто «ледь-ледь виднітися здалека (як видніється бовван)»

bay

OBVa

вінницький = Вінниччина
німецький = Німеччина

Галич = Галичина

священник

буква – буквений

Практична частина

Подвоєні букви треба писати в усіх словах рядка

- A** чесніст..ю, повін..ю, піч..ю
- B** детал..ю, сіл..ю, радіст..ю
- V** розповід..ю, рис..ю, віс..ю
- G** суміш..ю, любов..ю, міл..ю

Подвоєні букви треба писати в усіх словах рядка

- A** чесніст..ю, повін..ю, піч..ю
- B** детал..ю, сіл..ю, радіст..ю
- C** розповід..ю, рис..ю, віс..ю
- D** суміш..ю, любов..ю, міл..ю

Подвоєння букв є в усіх словах рядка

- A** заздріст..ю, нездолан...ий, зіл...я
- Б** жовч...ю, зван...я, довгождан...ий
- В** громад...я, велич...ю, старан...ість
- Г** спотворен...ий, забут...я, суд...ею

Подвоєння букв є в усіх словах рядка

A заздріст..ю, нездолан...ий, зіл...я

B жовч...ю, зван...я, довгождан...ий

V громад...я, велич...ю, старан...ість

G спотворен...ий, забут...я, суд...ею

Подвоєні літери на місці пропусків треба писати в усіх словах рядка

A передгроз..я, суверен..ий, числен..ий

B шален..ий, військ..омат, в..ічливість

V спорт..овари, від..звеніла, очікуван..ий

Г роз..бройти, осерд..я, від..зеркалення

Д студен..ий, благословен..ий, попідвікон..ю

Подвоєні літери на місці пропусків треба писати в усіх словах рядка

А передгроз..я, суверен..ий, числен..ий

Б шален..ий, військ..омат, в..ічливість

В спорт..овари, від..звеніла, очікуван..ий

Г роз..бройти, осерд..я, від..зеркалення

Д студен..ий, благословен..ий, попідвікон..ю

Подвоєні букви треба писати в усіх словах у формі орудного відмінка однини в рядку

A вісь, мить, ступінь

B стать, продаж, міць

V путь, шампунь, річ

G поміч, сіль, зав'язь

Подвоєні букви треба писати в усіх словах у формі орудного відмінка однини в рядку

A вісь, мить, **ступінь**

B стать, **продаж**, міць

B путь, **шампунь** , річ

Г поміч, сіль, зав'язь

Теоретична частина

Всі загальні назви іншомовного
походження пишуться без
подвоєнь, окрім слів-винятків.

Подовження приголосних

- 1) У власних назвах і словах, похідних від них = Канни, Мекка, Ніцца, Аполлон, Пікассо, каннський.
- 2) На збігу однакових приголосних на межі префікса й кореня, якщо в мові вживається паралельне непрефіксальне слово = імміграція (міграція), ірреалізм (реалізм), інновація (новація)

Практична частина

Помилку в написанні слова іншомовного походження допущено в рядку

- A** Апенніни, каса, касета
- B** Діккенс, манна, комісія
- C** Канни, колектив, брутто
- D** Брюссель, буддист, хоббі
- E** Міссурі, іммігрант, тонна

Помилку в написанні слова іншомовного походження допущено в рядку

- A** Апенніни, каса, касета
- B** Діккенс, манна, комісія
- C** Канни, колектив, брутто
- D** Брюссель, буддист, хоббі
- E** Міссурі, іммігрант, тонна

хоббі

Подвоєні літери треба писати на місці пропусків у всіх словах рядка

- A** мас..а, Гол..андія, барок..о
- B** Тал..ін.., ван..а, телеграм..а
- V** Ас..ирія, брут..о, бравіс..имо
- G** ір..еальний, Ахіл..ес, тон..а
- D** Жан..а, марок..анець, клас..

Подвоєні літери треба писати на місці пропусків у всіх словах рядка

- A** мас..а, Гол..андія, барок..о
- Б** Тал..ін.., ван..а, телеграм..а
- В** Ас..ирія, брут..о, бравіс..имо
- Г** ір..еальний, Ахіл..ес, тон..а
- Д** Жан..а, марок..анець, клас..

Підготовка до НМТ-2026

на платформі **iLearn**

тренажер НМТ/ЗНО

ilearn.org.ua

щотижневі вебінари

тести та курси